

Christine Causse • Philippe Vallette • Laurent Stefano

10 MARI EXPEDIȚII

10 HĂRȚI PENTRU A ÎNȚELEGE TOT

Traducere: Gina Belabed

NICULESCU **kids**

CUPRINS

3000 î.H.

Descoperirea
Pacificului

SEC. III î.H. -
SEC. XV

China explorează
lumea

SEC. XIII

De la Sindbad
la Baltuta

SEC. XV

Visuri despre
America

SEC. XVI -
SEC. XX

Către Marele Nord

SEC. XVI -
SEC. XX

În jungla
amazoniană

SEC. XVIII -
SEC. XX

Cursa către
Antarctica

SEC. XIX

La izvoarele Nilului

SEC. XIX

Dezvăluirea misterelor
din adâncuri

SEC. XX -
SEC. XXI

Drumul către stele

3000 î.H.

DESCOPERIREA PACIFICULUI

Cu 3000 de ani î.H., strămoșii locuitorilor din Oceania părăsesc insulele apropiate de Papua-Noua Guinee la bordul unor plute cu pânze și se îndreaptă către est pentru a explora cel mai mare și mai adânc ocean din lume, Pacificul. Ei nu știu încă, dar în fața lor se întinde o imensitate de apă ce acoperă o treime din suprafața planetei, presărată cu insule risipite pe întinderile albastre, precum perlele unui colier deșirat. Pentru a înfrunța largul mării, aceste popoare de marinari construiesc pirogi cu carenă dublă, propulsate cu ajutorul pânzei și al pagailor.

Fiecare pirogă are la bord în jur de cincizeci de pasageri, iar multe dintre ele navighează împreună. Așadar, mai multe sute de oameni se deplasează din insulă în insulă, tot mai departe, către est. Aventura lor este însă expusă unui mare risc: ambarcațiunile ușoare, purtate de curenți, trebuie să înfrunte vânturi potrivnice și furtuni de temut.

De fiecare dată când descoperă o insulă sau un arhipelag, acești călători debarcă, plantează semințe și cresc animale. De la o insulă la alta, ei fac schimb de produse, stabilind astfel relații sociale și economice. De-a lungul timpului, aceste comunități întemeiază regate puternice, cum ar fi Regatul Tonga sau Regatul Samoa. Iar atunci când comunitatea devine prea numeroasă pentru a putea trăi din resursele naturale ale unei singure insule, o parte din aceasta pleacă iarăși în expediție pentru a popula noi teritorii ale Oceaniei.

Această epopee incredibilă se desfășoară în mai multe etape. Populațiile din Oceania vor acosta pe Insulele Solomon în jurul anului 1500 î.H., apoi pe insulele Fiji. După aceea, sosesc în Samoa peste aproape cinci secole și se îndreaptă mai târziu spre Tonga și Insulele Marchize, unde ajung în anul 200 î.H. De aici, ei populează treptat toate Insulele Societății. Expedițiile merg către nord, spre Hawaii, și acostează pe Insula Paștelui. Altele coboară către sud-est și ajung în Noua Zeelandă, în jurul anului 1000. Este vorba despre peste trei mii de ani de explorări!

Astăzi

La 28 mai 2016, goeleta științifică *Tara* pornește într-o mare expediție în Oceanul Pacific. Vreme de doi ani, ea va străbate aproape 100.000 de kilometri, mergând de la o insulă la alta. La bordul său se află oameni de știință din diferite domenii. Scopul lor: să studieze recife de corali și impactul schimbărilor climatice, cum ar fi creșterea nivelului mării ce ar putea să-i oblige pe unii locuitori să părăsească insula.

Un vas arhiplin

Aproape cincizeci de persoane se imbarcă pe o pirogă, cu toate resursele necesare pentru a se putea stabili pe o insulă pustie. Marea le oferă pește, țestoase marine și scoici, iar locuitorii Oceaniei cultivă pământul pentru a avea legume și fructe. Așa că iau pe vas semințe și plantează arbori-de-pâine, taro, igname, cocotieri sau bananieri. Aduc cu ei și animale (găini, porci și chiar câini).

Cultura Lapita

Populațiile din Pacific, care constituie cultura Lapita, confecționează obiecte din ceramică pe bază de lut, cu motive complexe. Forma și decorațiunile acestora, reprezentate de puncte și motive geometrice, le sunt caracteristice. Prin datarea lor, călătoriile primilor navigatori plecați din Papua au putut fi reconstituite. Alte elemente, precum tehnicile tradiționale de construcție și de pescuit, demonstrează unitatea culturală care există între aceste popoare. Dar nu se știe încă dacă cei din cultura Lapita sunt strămoșii tuturor populațiilor din Oceania (polinezieni, melanezieni sau micronezieni).

Navigarea cu ajutorul stelelor

Strămoșii popoarelor din Oceania sunt niște navigatori pricepuți. Ei memorează poziția unor stele importante pentru a se orienta pe așa-numitele „drumuri de stele”. Măsoară viteza acestora și traseele efectuate ținând cont de vânt, de curenți și de poziția soarelui. Chiar și fără hartă, ei reperează uscatul de departe, după prezența anumitor păsări marine, după culoarea fundului mării, după resturile care provin de pe pământ. De asemenea, urmăresc norii care se formează deasupra insulelor prin evaporarea apei dulci.

Pe urmele primilor navigatori

Specialiștii au pus multă vreme la îndoială capacitatea strămoșilor polinezienilor de a efectua călătoria atât de periculoasă fără o hartă sau un sistem de navigație, pe nave

„Dacă noaptea scoteam mica lampă cu petrol, deasupra plutei săreau, atrași de lumină, pești zburători de toate mărimile. Nu o dată ni s-a întâmplat să auzim o ploaie de cuvinte strașnice atunci când unul dintre noi, aflat pe punte, era izbit în față, pe neașteptate, de vreun pește rece [...]. Astfel, ne bucuram de o masă bogată, cu mâncăruri delicioase venite pe calea aerului. Peștele înlocuia friptura de pui. La micul dejun, îl frigeam. [...].”

Thor Heyerdahl,
Expediția Kon Tiki, 1948

construite cu unelte simple din piatră, lemn sau sidif. În anul 1947, norvegianul Thor Heyerdahl, convins că popularea insulelor din Pacific s-a făcut pornind dinspre America, construiește o plută din lemn de balsa și bambus, numită *Kon Tiki*, și pleacă de pe coasta peruviană. Naufragiază pe un atol din Tuamotu după 101 zile de navigare.

Insula Paștelui

Între anii 400 și 1200, popoarele din Oceania debarcă pe Insula Paștelui (sau *Rapa Nui*). Situată la peste 2.000 de kilometri față de Insulele Pitcairn (cele mai apropiate), aceasta este unul dintre teritoriile cele mai izolate de pe planetă. Primii locuitori cioplesc niște statui imense de piatră, numite *moai*. Aproape 900 de astfel de coloși, înalți de aproximativ 4 metri, stau cu spatele spre ocean. În secolul al XVI-lea sau al XVII-lea, construcția acestora se oprește, probabil din cauza exploatării excesive a pădurilor sau a unui eveniment climatic extrem.

Pirogile

Cu carena lor dublă, pirogile folosite de către locuitorii din Oceania seamănă cu niște catamarane lungi de

15-20 de metri (30 de metri în cazul celor mai mari). Două pirogi, cioplite fiecare dintr-un trunchi de copac, sunt legate între ele printr-o platformă care constituie „puntea”. Carena lor dublă le permite să aibă o bună

stabilitate pe apă și să nu se scufunde. Pe punte se înalță catargul și o pânză mare realizată din frunze de palmier. Parâmele sunt făcute din fibre de cocos impletite. Uneori, pentru a-i proteja pe pasageri de ploaie și de vânt, pe acestea sunt amenajate mici adăposturi.

CRONOLOGIE

3000 î.H. - 1000 d.H.

Popularea Pacificului

6 aprilie 1722

În ziua de Paște, Jacob Roggeveen acostează pe *Rapa Nui* pe care o numește „Insula Paștelui”.

1768

Francezul Louis-Antoine de Bougainville explorează insula Tahiti.

177

1778

Englezul James Cook explorează arhipelagul Hawaii pe care îl numește „Insulele Sandwich”. El va muri aici, fiind ucis de indigeni.

1788

Jean-François de La Pérouse dispăre în largul insulei Vanikoro (arhipelagul Solomon).

1826

Jules Dumont d’Urville explorează Noua Guinee, Noua Zeelandă și insulele Fiji.